

Rådmannsgruppens møte 14.09.2017

Sak 24/2017 Videreføring av Vestregionsamarbeidet etter 2018?

Diskusjonsgrunnlag – Vestregionen – i går, i dag og i morgen.

Vestregionens fremtid er satt på dagsorden.

Styringsgruppen har vedtatt at det skal gjennomføres en diskusjon om fremtidig samarbeid mellom kommunene som utgjør Vestregionen. Siktemålet er å fatte vedtak på generalforsamlingen i juni 2018.

Diskusjonsgrunnlaget skal sammen med fremdriftsplan og annen dokumentasjon være innspill til denne prosessen.

Styringsgruppen behandlet diskusjonsgrunnlaget i sitt møte 28.september og anbefaler at det gjennomføres diskusjoner i alle berørte kommuner og at kommunene i Vestregionen samlet oppsummerer og diskuterer de aktuelle problemstillingene i styringsgruppemøtene frem mot generalforsamlingen.

Dette notatet omfatter:

- Kort gjennomgang av Vestregionens oppgaver (utdypes ytterligere i vedlegg)
- Utfordringsbildet
- Hvilke felles interesser bør vi fortsatt samarbeide om?
- Hvilke av dagens oppgaver ønsker kommunene fortsatt å samarbeide om?
- Hvilke aktører må kommunene samarbeide med?
- Fremtidig regional organisering
- Helseforetak
- Alternative samarbeidsformer for kommunene i Vestregionen.

Vestregionens oppgaver

Grunnlaget for Vestregionens arbeid er nedfelt i ulike styringsdokumenter bl.a. samarbeidsplattform 2015-2018 og handlingsplan for 2017.

Visjonen er: attraktiv – bærekraftig - dynamisk.

Hovedmålet er:

Vestregionen skal være en attraktiv, bærekraftig og dynamisk kompetanse- og verdiskapingsregion i Norge og Europa.

Plattformen baseres på:

Bærekraft, kompetanse, nettverks- og prosjektsamarbeid og tilrettelegger for verdiskaping og innovasjon

Vestregionen arbeider med følgende innsatsområder/oppgaver:

Regional utvikling:

Arealbruk, transport og knutepunktutvikling

Framtidig behov for arbeidskraft og kompetanseutvikling

Inkluderende folkestyre (nytt fra 2017)

Helse:

- Kommnehelsesamarbeidet

- Elektronisk meldingsutveksling mellom kommuner, sykehus og fastleger (KomUt)
- Brukerstyrt personlig assistanse
- Folkehelse

Kultur

- Vestregionens Ungdomssymfonikere
- Kunst rett vest

Utfordringsbildet

Kommunene står overfor store utfordringer de neste 15-20 årene.

Et felles utfordringsbilde kan derfor være et nyttig grunnlag når vi skal diskutere fremtidig samarbeid. Det er mye vi ikke vet om fremtiden, men på flere områder har vi kunnskap om forventet utvikling og hvilke utfordringer vi åpenbart vil møte.

Det er ikke gitt av felles utfordringer innebærer grunnlag for samarbeid i en region, men det kan være at geografisk nærhet kan være et hensiktsmessig utgangspunkt for samarbeid om noen av de oppgaver kommunene skal arbeide med.

Store og overordnede utfordringer som klima, migrasjon og makroøkonomi må møtes med internasjonale og nasjonale løsninger. Men kommunene må også være forberedt på å møte de samme utfordringene lokalt.

En viktig premisse for kommunenes utfordringsbilde vil være om en forventer økt befolkningsvekst eller har nedgang i befolkningen. Begge utviklingstrekk krever gode strategier og tiltak.

Alle kommunene vil møte digitalisering og teknologi som raskt utvikler seg og hvor innbyggere vil forvente at kommunene kan levere digitalt førstevalg og ligger langt fremme i bruk av teknologi i tjenestene.

Noen av de viktigste utfordringene er:

- Utvikle lavutslippssamfunn i tråd med nasjonale målsettinger.
- Areal og transport som tar veksten ved kollektivknutepunkter
- Verdiskaping, kompetanse og næringsutvikling i felles bo- og arbeidsmarked.
- Digitalisering, innovasjon og teknologi i kommunal virksomhet
- Innbyggersamarbeid og frivillighet.
- Bærekraftige velferdskommuner.
- Utdanning for fremtiden
- Helhetlig og samordnet helsetilbud til befolkningen
- Mottak og bosetting av flyktninger
- Felles beredskap samfunnsikkerhet

Utvikle lavutslippssamfunn i tråd med nasjonale målsettinger

Norge har sluttet seg til internasjonale klimamål. Innen 2030 skal utslippene være redusert med 40 %. Direkte utslipp handler i stor grad om transport, men også innen bygg og ressursbruk er det utfordringer.

Kommunene må utvikle lokal klimapolitikk som omfatter areal og transport, klimatilpasning og i tillegg tiltak som kan få ned utslipp lokalt.

KS har utarbeidet en rapport om «Kortreist kvalitet. Hva betyr omstilling til et lavutslippssamfunn for

kommunesektoren?» som belyser utfordringer og muligheter.

Areal og transport som tar veksten ved kollektivknutepunkter

En felles utfordring for kommuner med vekst i befolkningen er å planlegge og styre en klimaklok by- og tettstedsutvikling hvor det bygges nært kollektivknutepunkter. Flere planlegger også bymessig utbygging med stor variasjon av boliger, næringslokaler, forretninger og servicetilbud.

Oslo og Akershus har utformet felles plan for areal og transport. Tilsvarende gjelder for Buskerud.

Økt utbygging fordrer også at kommunene bygger ut nødvendig sosial infrastruktur spesielt skoler og barnehager. Utbygging av infrastruktur på flere steder samtidig utfordrer kommuneøkonomien. Investeringer som følge av flere innbyggere dekkes ikke i rammene til kommuneøkonomien, men må finansieres innen de rammer som finns, enten ved låneopptak eller ved å frigjøre midler fra driften.

Tilrettelegging for boligbygging er prioritert i kommunene. Da er også god utforming av boliger og bomiljø og klimavennlige løsninger sentrale hensyn å vektlegge.

Verdiskaping, kompetanse og næringsutvikling i felles bo- og arbeidsmarked

Verdiskaping er avgjørende for å sikre bærekraftige velferdskommuner. Da vil kompetent arbeidskraft som ønsker å arbeide, bo og leve i kommunene være sentralt. Kommunene kan aktivt tilrettelegge for kompetanse- og næringsutvikling. Samtidig er dette utfordringer som ikke kjenner kommunegrenser og hvor samarbeid i en region vi gi større kraft.

Mange av fremtidens arbeidsplasser er ikke etablert. Det betyr at lokalt næringsliv og offentlig sektor må legge til rette for nyskaping og innovative løsninger. Kommunene vil utfordres på mer samarbeid og vilje til å slippe til andre bl.a. sosiale entreprenører og grundere i drift og utvikling av kommunale tjenester. Innovative anskaffelser kan bidra til å definere behov og utforme løsninger vi ikke kjenner i dag.

Digitalisering, innovasjon og teknologi i kommunal virksomhet

Kommunesektoren står foran betydelige utfordringer de neste 15-20 årene. Stikkord er befolkningsvekst, flere eldre, digitalisering og neppe vesentlig mer penger. Det er nødvendig å planlegge for omstilling på flere områder. Nye, bedre og kunnskapsbaserte løsninger bl.a. innen velferdssektoren må utvikles.

Digitalisering vil gi store muligheter, men samtidig kreve at kommunene i samarbeid med nasjonale myndigheter utvikler felles strategier. Dialogen med innbyggere vil bli mer og mer digital. Krav til digitalt førstevalg i kommunene vil gjøre at innbyggerne forventer å kunne kommunisere med kommunene på samme måte som vi når gjør overfor bl.a. bank og skattemyndigheter.

Kommunene er i gang med innovasjon. Flere har også sett på mulighetene av å trekke inn forskning i dette arbeidet. Det er etablert flere nettverk og samarbeidsarenaer mellom offentlig og privat sektor.

Teknologiske endringer med bl.a. robotisering vil prege kommunal hverdag der neste tiåret. Kommuner «ansetter» digitale medarbeidere som kan overtar oppgaver bl.a. saks-behandling. Velferdsteknologi tas i bruk lokalt og gir bedre løsninger i hverdagen for brukere og gevinstrealisering for kommunen.

Innbyggersamarbeid og frivillighet

Kommuner har samarbeidet med innbyggere til alle tider og har hatt frivillige som bidrar på mange områder.

Det er ressurser som må styrkes og utvikles. Flere kommuner prøver ut nye former i innbyggersamarbeid bl.a. tjenstedesign og brukerreiser. Fra Danmark og Sverige har flere norske kommuner hentet inspirasjon til å utvikle nye samarbeidsformer. Det vektlegges også samarbeid om behov hvor løsningene ikke er utviklet bl.a. gjennom samskaping.

Bærekraftige velferdskommuner

De økonomiske rammene for kommunene har vært gode de siste 10 årene. Det har gitt muligheter for utvikling og utbygging av tjenester. Nå er det mye som tyder på at vi ikke kan forvente en tilsvarende vekst fremover.

Regjeringens perspektivmelding redegjør for utfordringene vi som nasjon står foran de neste 10-15 årene med forventet nedgang i olje- og gassinntekter, flere flyktninger og vekst i eldrebefolkningen.

Kommunene må møte disse utfordringene og utvikle velferdstjenester som kan være bærekraftige fremover. Stikkord er å forebygge for å utsette behov, teknologiske løsninger, nye og bedre innovative løsninger, samarbeide med innbyggere og andre aktører og gjennomgang og utvikling av tjenestene settes under lupen.

En sentral diskusjon vil også være hvordan velferdstjenester skal innrettes bl.a. i forhold til rettighetsfesting og nivå.

Utdanning for fremtiden

Det samlede utdanningsløpet i grunn- og videregående skole er et felles ansvar for kommuner og fylkeskommuner.

Skoleeierrollen er sentral i utviklingen av grunn- og videregående skoler. I tillegg til læring er det en lang rekke oppgaver som skal ivaretas av skolene bl.a. elevmiljø, samarbeid hjem-skole og spesialundervisning. Rekruttering og kompetansetiltak er også sentrale.

Utvikling av fremtidens skole slik bl.a. Ludvigsen-utvalget skisserte og som er omtalt i Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse — En fornyelse av Kunnskapsløftet

Kommunene har utfordringer som skoleeier og -utvikler bl.a. i forhold til digital skole og inkluderende elevmiljøer.

Fylkeskommunene har ansvaret for de videregående skolene

Flere ungdommer ønsker seg skoleplass på tvers av fylkesgrenser f.eks mellom Akershus og Oslo eller mellom Akershus og Buskerud. Det er en utfordring å finne løsninger som kan innebære større grad av fleksibilitet i forhold til opptak på tvers av fylkesgrenser kan sikres.

I Meld.St.14 (2014-15) Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner ble det skissert løsninger hvor større kommuner kunne ta ansvar for drift av det videregående skoletilbudet. Stortinget åpnet ikke for den muligheten i sin behandling. Men det er likevel et behov for å se hele utdanningsløpet under ett slik Oslo kommune har mulighet til som kommune og fylkeskommune.

Helhetlig og samordnet helsetilbud til befolkningen

Kommunene i vestregionen tilhører samme helseregion Helse Sør øst og helseforetak Vestre Viken.

Det pålegger oss formelle forpliktelser, men innebærer også at vi har felles utfordringer og interesser i samarbeidet med region og foretak om å utvikle et samordnet helsetilbud.

Samarbeidet er godt etablert, men det vil kontinuerlig være behov for dialog om drift og utvikling. Det pågående arbeidet med utviklingsplan og fremtidige utbyggingsplaner er eksempler. Ikke minst innen rus og psykiatri vil det være behov for koordinert samarbeid

Mottak og bosetting av flyktninger

Mottakssituasjonen i 2015 gav nye utfordringer. Seinere har dette blitt drastisk redusert. Det er uklart hvordan dette vil utvikle seg videre. Men uansett vil det være stadig flere mennesker på flukt og vandring. Over 60 millioner er på flukt. Det vil gi utfordringer for norsk velferdsmodell og på de ulike områder som bolig, arbeid, opplæring.

Ikke minst er det store antallet enslige mindreårige flykninger en betydelig utfordring for kommunene.

Felles beredskap samfunnsikkerhet.

Terrorhendelser og dataangrep har gitt økt årvåkenhet i norske kommuner. Beredskap og samfunnsikkerhet har kommet høyere på dagsorden. Kommuner utarbeider gode planer med risikovurderinger og det øves regelmessig for å ivareta kommunenes ansvar i beredskap. Samarbeid med politi er også sentralt.

Hvilke aktører må kommunene samarbeide med?

Vestregionen er i dag innrettet som et fellesskap som samarbeider om:

Egne aktiviteter bl.a. innen kulturområdet

Koordinert opptreden overfor eksterne aktører bl.a. Vestre Viken , BPA

Prosjekter og initiativ med andre aktører i offentlig og privat sektor bl.a. kompetansetiltak, transport

.....

Innspill til regionale og nasjonale myndigheter etter behov.

Samarbeidet retter seg mot mange aktører og har ingen klar ekstern samarbeidsaktør utover Vestre Viken.

Buskerud og Akershus fylkeskommuner inngår i samarbeidet og kommunene har ingen koordinert opptreden i forholdet til det fylkeskommunale nivået.

Kommunene må forholde seg til mange ulike eksterne aktører i sin virksomhet:

- Lokale aktører innen næringsliv, frivillig sektor, menigheter, boligsamvirker osv
- Andre kommuner i regionen eller kommuner som på andre måter er hensiktsmessige å ha samarbeid med.
- Fylkeskommunen og statlige regionale myndigheter
- Nasjonale myndigheter
- Private aktører knyttet til kommunens virksomhet

I praksis er kommunene involvert i mange ulike samarbeid for å ivareta egne interesser.

Fremtidig regional organisering.

Stortinget har vedtatt fremtidig regionstruktur som innebærer at alle kommunene i Vestregionen (også de øvrige kommunene i kommunehelsesamarbeidet) vil fra 1.1.2020 være en del av Viken region.

Viken blir en stor region som geografisk vil dekke over 60 kommuner. Den vil i utgangspunktet har tre geografiske tyngdepunkt med grunnlag i dagens tre fylkeskommuner.

Det er grunn til å tro at samarbeidet mellom regionene og kommunene vil få økt betydning. Med dagens oppgaver er det også betydelige ressurser som skal fordeles i den nye regionen ikke minst

knyttet til samferdsel og utdanning.

Helseforetak.

Det etablerte samarbeidet mellom kommunene i kommunehelsesamarbeidet må videreføres uavhengig av fremtidig samarbeid mellom kommunene i dagens Vestregionen. Helsesamarbeidet kan innrettes på ulike måter, men forpliktelse til og behov for samarbeid vil også gjelde videre.

Hvilke felles interesser bør vi fortsatt samarbeide om?

Utfordringsbildet viser at norske kommuner i stor grad står overfor de samme utfordringene. På noen områder bl.a befolkningsutvikling vil utfordringene være forskjellige. Men i all hovedsak vil det være de samme problemstillingene vi skal finne løsninger på.

Den sentrale problemstillingen i vår prosess er:

Hvilke felles interesser tilsier at et videre samarbeid mellom kommuner i vår region er hensiktsmessig ?

Erfaringene fra Vestregionen vil være viktige i en slik diskusjon.

Hva har kommunene hatt nytte av?

Og er det andre interesser det er behov for å samarbeide om fremover?

Diskusjonene i kommunene og etter hvert kommunene samlet må gi svarene.

Hvilke av dagens oppgaver ønsker kommunene fortsatt å samarbeide om?

Vestregionens oppgaver er kort oppsummert innledningsvis i notatet og de er utdypet i et vedlegg.

Diskusjonene lokalt må også ta stilling om det er nåværende oppgaver kommunene ønsker skal videreføres.

Hvordan det eventuelt skal gjøres vil avhenge av hvordan kommunene stiller seg til videre samarbeid. Hvis kommunene i Vestregionen velger andre former for samarbeid enn dagens organisering, vil det være ulike måter å organisere samarbeid enkelttiltak.

Alternative samarbeidsformer for kommunene i Vestregionen

En diskusjon om fremtidig samarbeid bør ta utgangspunkt i hvilke interesser og oppgaver det er hensiktsmessig og ønskelig å samarbeide om.

De største eksterne samarbeidspartnere for kommunene vil være Vestre Viken/Helse Sørøst og den nye region Viken.

Det er behov for å fortsette samarbeid med Vestre Viken/Helse Sørøst.

Og en ny region vil naturlig reise spørsmål om delregioner. Det vil være naturlig å legge til rette for samarbeid i en eller annen form for å ivareta felles interesser.

Et samarbeid mellom kommunene i samme delregion vil bl.a. omfatte prioritering og utvikling av den nye regionens tjenester. Og regionene vil få et ansvar for samarbeid om samfunnsutvikling hvor geografisk nærhet i en region vil være en naturlig forutsetning.

Det kan tenkes ulike former for videre samarbeid:

Fast etablert samarbeidsorganisasjon med egen administrasjon slik vi kjenner den fra dagens

organisering.

Politisk samarbeidsforum med representasjon av ordførere og evt. flere politikere. Et koordineringsansvar kan gå på omgang evt. være i samarbeid med KS i fylke/region.

Organisere samarbeid om enkeltoppgaver f.eks ved at en av kommunene tar på seg koordineringsansvar

.....

-

Vedlegg:

Vestregionens samarbeidsgrunnlag og prioriterte aktiviteter